

ज्ञान सागर

वस्तुगत प्रश्नोत्तर

- बहुप्रतीक्षित राष्ट्रिय गौरवको माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको उद्घाटन कहिले गरियो ?
  - २१. विक्रम संवत् २०७८ असार २१।
  - प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीद्वारा प्रमतिवास बालुवाटारबाट भर्चुअल रूपमा टर्बाइनको 'स्वीच अन' गरेर आयोजना उद्घाटन गरिएको।
  - कुल ४१६ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको असार २१ मा पहिलो टर्बाइनबाट ७६ मेगावाट विद्युत् उत्पादन थालिएको।
  - सो आयोजनाका ७६ मेगावाट क्षमताका ६ वटा टर्बाइन रहेका। बाँकी टर्बाइन क्रमिक रूपले सञ्चालन गरिने कम्पनीले जनाएको।
  - ३५ अर्ब रुपैयाँ निर्माण खर्च र १२ अर्ब रुपैयाँ निर्माण अवधिको व्याजलागत सँगै ६ वर्षमा आयोजना तयार हुने प्रक्षेपण थियो। तर, विविध कारणले गर्दा आयोजना निर्माण खर्च ५२ अर्ब रुपैयाँ र निर्माण अवधिको व्याज ३२ अर्ब रुपैयाँ पुगी कुल लगानी ८४ अर्ब रुपैयाँ नाघेको।
- संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विकास कार्यक्रमको सन् २०२० को प्रतिवेदनअनुसार नेपालको मानव विकास सूचकाङ्क कति रहेको छ ?
  - ०.६०२ (अघिल्लो वर्ष : ०.५७९)
- आर्थिक सर्वेक्षण २०७७/७८ अनुसार २०७७ फागुनसम्म आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या हिस्सा कति रहेको छ ?
  - ९१.५ प्रतिशत। (उच्च मध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या २३.० प्रतिशत रहेको। आर्थिक वर्ष ०७७/७८ को फागुनसम्म थप एक लाख ५५ हजार आठ सय आठ जनसङ्ख्या आधारभूत खानेपानीको सुविधाबाट लाभान्वित भएका। बहुप्रतीक्षित मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको सुरुङ्ग निर्माण सम्पन्न भई काठमाडौँमा पानी वितरण गर्न थालिएको।)
- आर्थिक वर्ष ०७७/७८ मा कुल मूल्य अभिवृद्धिमा कृषि क्षेत्रको योगदान कति रहेको छ ?
  - २५.८ प्रतिशत। (गैरकृषि क्षेत्रको योगदान ७४.२ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको। आर्थिक वर्ष ०७६/७७ मा यस्तो योगदान क्रमशः २६.२ प्रतिशत र ७३.८ प्रतिशत रहेको।)
- नेपालको इतिहासमा 'आदर्श शासक'का रूपमा चिनिने राजा को हुन् ?
  - अंगुवर्मा।
- युरोपको सबैभन्दा ठूलो र लामो नदी कुन हो ?
  - भोल्गा।
- विश्वको सबैभन्दा ठूलो जलविद्युत् आयोजना कुन हो ?
  - श्री गर्जज (चीन)। (चीनको याङ्जे नदीमा निर्मित यस जलविद्युत् उत्पादन केन्द्रको विद्युत् उत्पादन क्षमता २२,५०० मेगावाट रहेको छ। विश्वको दोस्रो ठूलो जलविद्युत् आयोजना ब्राजिल र पाराग्वेको सिमानामा बग्ने पराना नदीमा निर्मित इटाइपी हाइड्रो इलेक्ट्रिक पावर प्लान्ट (१४,००० मे. वा.) हो।)
- कुनै भौतिक परिमाण मापनका लागि बनाइएको स्टान्डर्ड परिमाण (स्ट्यान्डर्ड क्वालिटी)लाई के भनिन्छ ?
  - एकाइ (युनिट)। (भौतिक परिमाणका एकाइलाई आधारभूत एकाइ र तत्जन्य एकाइ गरी दुई भागमा विभाजन गरिएको।)
- सूर्यले आकाश गङ्गाको तारापञ्जीय केन्द्रको एकपटक परिक्रमा गर्न लाग्ने समयलाई के भनिन्छ ?
  - ब्रह्माण्ड वर्ष (कस्मिक डयर)।
- सरकार प्रमुखका रूपमा संयुक्त राष्ट्रसङ्घको महासभालाई सम्बोधन गर्ने नेपालका प्रथम प्रधानमन्त्री को हुन् ?

  - बीपी कोइराला।
- फ्रान्सको राज्य क्रान्तिपछि शासन सत्ता कसले सम्हालेका थिए ?
  - नेपोलियन बोनापार्ट।
- मदन पुरस्कार प्राप्त गर्ने नेपालको प्रथम महिला साहित्यकार को हुन् ?
  - पारिजात।
- 'पुनर्वल एउटा उद्दिपक हो, जसको प्रस्तुतीकरणले प्रतिक्रियाको सम्भावनालाई बढाउछ' भन्ने भनाइ कसको हो ?
  - थर्नडाइक।

- मन्त्रिपरिषद् बैठकले नेपालको संविधान जारी भएको दिन असोज ३ गतेलाई राष्ट्रिय दिवसका रूपमा मनाउने निर्णय कहिले गरेको हो ?
  - विसं २०७३ वैशाख ७।
- प्रशान्त महासागरको सबैभन्दा गहिरो स्थान मारियाना ट्रेन्च हो भने आन्ध महासागरको सबैभन्दा गहिरो स्थान कुन हो ?
  - प्युटोस्को ट्रेन्च।
  - कुन हावापानीलाई शीत महभूमि तथा तेस्रो ध्रुवको हावापानीका रूपमा लिइन्छ ?
    - टुन्ड्रा हावापानी। (५००० मिटरभन्दा माथिको उच्चहिमाली क्षेत्रमा पाइने हावापानी)
- कान्तिपुरका अन्तिम मल्ल राजा जयप्रकाश मल्ल हुन् भने भक्तपुरका अन्तिम मल्ल राजा को हुन् ?
  - रणजित मल्ल।
- भारतपछि दक्षिण एसियामा सबैभन्दा बढी भाषा भएको देश कुन हो ?
  - नेपाल।
- हेनरी ड्युना कुन संस्थाका संस्थापक हुन् ?
  - रेडक्रस।
- नेपालमा बसेन नयाँ वर्षको पहिलो सप्ताहलाई 'वन्यजन्तु सप्ताह' का रूपमा कहिलेदेखि मनाउँदै आइएको छ ?
  - विसं २०५३। (विसं २०७३ वैशाख पहिलो साता 'वन्यजन्तुको भविष्यहाम्रो हातमा' भन्ने नारासथ २१औँ वन्यजन्तु सप्ताह मनाइएको।)
- एसियाको नोबल पुरस्कार भनी चिनिने म्यागससे पुरस्कार प्राप्त गर्ने पहिलो नेपाली को हुन् ?
  - महेराचन्द्र रेग्मी।
- नेवारी भाषा कुन भाषा परिवारअन्तर्त पर्छ ?
  - भोटवर्मेली।
- जलवायु परिवर्तनको अनुकूलनमा नवीनतम समाधानका कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सन् २०१६ अप्रिलमा घोषणा गरिएको पुरस्कार कुन हो ?
  - अनुकूलन व्यापकता प्रवर्द्धन पुरस्कार। (बेलायती अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (डीएफआईडी) को आर्थिक सहयोग एवम् आईएमसी वर्ल्डवाइडको व्यवस्थापकीय सहकार्यमा आईडियाज टु इम्प्याक्ट नामक संस्थाद्वारा सो पुरस्कार घोषणा गरिएको हो। यस पुरस्कारअन्तर्गत दुई छुट्टाछुट्टै पुरस्कार रहेका छन्। पहिलो चरणको प्रोत्साहन पुरस्कारको राशि एक लाख ५० हजार पाउन्ड स्टर्लिंग र दोस्रो चरणको कार्यान्वयन पुरस्कारको राशि तीन लाख २५ हजार पाउन्ड स्टर्लिंग रहेको छ। यो पुरस्कारमा छनोट हुन सङ्घ संस्थाले दुई चरणमा आफूलाई योग्य प्रमाणित गर्नुपर्नेछ।)
- समार्ट प्रविधिको प्रयोग बढाई ट्राफिक व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यसथ ट्राफिक मोबाइल एपको शुभारम्भ कहिले गरियो ?
  - विसं २०७३ वैशाख २०।
  - एपमा ट्राफिकसम्बन्धी विविध जानकारी उपलब्ध गराइएको। यसको प्रयोग गरी तत्समयमा भइरहेको ट्राफिक गतिविधि, सूचना, दुर्घटनालगायतका बारेमा मोबाइलमै नोटिफिकेसनका रूपमा थाहा पाउन सकिने।
  - एपमा अस्पताल, प्रहरी, एम्बुलेन्सलगायतका अत्यावश्यक फोन नम्बरसमेत उपलब्ध रहेको।
  - नेपाल भरका विभिन्न स्थानमा यात्रा गर्दा लाग्ने भाडाको विवरण पनि उपलब्ध हुने।
  - एपमा ट्राफिक सङ्केत रहेको।
  - एपमा प्रहरीलाई गोप्य सूचना पठाउन सकिने सुविधा पनि रहेको।
  - ट्राफिकसँग सम्बन्धित जनचेतनामूलक भिडियो, गीत तथा अन्य गतिविधिवारे डकुमेन्ट्री तथा तस्वीर पनि उपलब्ध।
- प्राचीन ओलम्पिक खेलकूदको सुरुवात कहाँबाट भएको हो ?
  - ग्रीसको ओलम्पिया।
- बुद्धले ज्ञान प्राप्त गरेपछि आफ्नो पहिलो उपदेश कहाँ दिएका थिए ?
  - सारनाथ।
- मनोविज्ञानका प्रवर्तक को हुन् ?
  - सिगमन्ड फ्रायड।
- आर्थिक वर्ष २०७७/७८ अनुसार नाफामा रहेका सार्वजनिक संस्थानको सङ्ख्या कति रहेको छ ?
  - २४। (२४ नाफामा र १८ नोक्सानीमा सञ्चालित छन् भने दुई संस्थानको कारोबार शून्य रहेको छ।)
- सन् २०२० मा सबैभन्दा बढी पर्यटक आउने पाँच मुलुक कुन-कुन हुन् ?
  - क्रमशः भारत १७.५ प्रतिशत, म्यानमार ९.१ प्रतिशत, थाइल्यान्ड ९.० प्रतिशत, चीन ८.४ प्रतिशत र अमेरिका ७.७ प्रतिशत रहेका।
- साइप्रसमा पहिलो महिला सभामुख बन्ने राजीतिज्ञ को हुन् ?
  - अन्निटाडिमेट्टो।
- विश्वकै सबैभन्दा सानो राष्ट्र कुन हो ?
  - भ्याटिकन सिटी (०.४ वर्गकिमी)। (यो राष्ट्र इटालीको राजधानी रोम सहरभित्र अवस्थित छ। यो क्षेत्रफल र जनसङ्ख्या दुवै हिसाबले विश्वको सानो राष्ट्रका रूपमा रहेको छ।)

विषयगत प्रश्नोत्तर

वित्तीय सङ्घीयता

- वित्तीय सङ्घीयता भनेको के हो ? नेपालमा यससम्बन्धी के-कस्तो व्यवस्था छ ? चर्चा गर्नुहोस्।
  - सङ्घीय प्रणालीका सरकारले आर्थिक अधिकारको स्वतन्त्रतापूर्वक प्रयोग गर्न पाउने व्यवस्थालाई वित्तीय सङ्घीयता भनिन्छ। यसमा सङ्घीय इकाइले वित्तीय अधिकारको प्रयोग गर्ने, जिम्मेवारी लिने, उत्तरदायित्व वहन गर्ने गर्छन्। यसले सबैभन्दा नजिकको सरकार सेवा प्रवाहमा बढी कार्यकुशल हुन्छ र यसलाई साधन स्रोत, शक्ति र जिम्मेवारी खर्चको जिम्मेवारी, राजस्व अधिकार, अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण, आन्तरिक ऋण, प्राकृतिक स्रोतको परिचालनलगायतका विषय पर्छन्। नेपालको सङ्घीय प्रणालीमा संविधान र कानुनले यी विषयलाई व्यवस्थित गरेका छन्।
- नेपालमा वित्तीय सङ्घीयतासम्बन्धी व्यवस्था
  - नेपालमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको सङ्घीय प्रणाली छ। यी सरकारमा कार्य जिम्मेवारी, राजस्व अधिकार, कार्यान्वयन संयन्त्र व्यवस्थित गरी वित्तीय सङ्घीयता कार्यन्वय नभइरहेको छ। वित्तीय सङ्घीयतालाई व्यवस्थित गर्न नेपालमा निम्नअनुसारको व्यवस्था छ :
    - कानुनी व्यवस्था :
    - नेपालको संविधान
    - अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन-२०७४
    - राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन-२०७४
    - वित्तीय सङ्घीयतालाई मूलभूत रूपमा उपरोक्त कानुनले व्यवस्थित गरे पनि निम्नकानुनले पनि यसलाई सहयोग गरेको पाइन्छ :
      - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७
      - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन-२०७४
      - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन-२०७६
- संस्थागत व्यवस्था
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापनका विषयमा आवश्यक परामर्श तथा समन्वय गर्न नेपाल सरकारको अर्थमन्त्रीको संयोजकत्वमा अन्तर सरकारी वित्त परिषद्को गठन,
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच राजस्व बाँडफाँड, अनुदान वितरण, आन्तरिक ऋणको सीमा, प्राकृतिक स्रोतको बाँडफाँड, राजस्व अनुसूचीमा सुधारलगायतका विषयमा विस्तृत आधार तथा ढाँचा निर्धारण गर्न राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको गठन,
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध व्यवस्थित गर्न प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय समन्वय परिषद् गठन,
  - प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध व्यवस्थित गर्न प्रत्येक प्रदेशमा मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश समन्वय परिषद् गठन,
  - खर्चको जिम्मेवारी
    - सङ्घको अधिकार संविधानको अनुसूची-५ मा ३५ विषयमा निहित छन्, यी विषयमा सङ्घीय संसदले कानुन बनाउन सक्ने,
    - प्रदेशको अधिकार संविधानको अनुसूची-६ मा २१ विषयमा निहित छन्, यी विषयमा प्रदेशसभाले कानुन बनाउन सक्ने,
    - सङ्घ र प्रदेशको साझा अधिकार संविधानको अनुसूची-७ मा २५ विषयमा निहित छन्, यी विषयमा सङ्घीय संसद र प्रदेशसभाले कानुन बनाउन सक्ने,
    - स्थानीय तहको अधिकार संविधानको अनुसूची-८ मा २२ विषयमा निहित छन्, यी विषयमा गाउँ/नगरसभाले कानुन बनाउन सक्ने,
    - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार संविधानको अनुसूची-९ मा १५ विषयमा निहित छन्, यी विषयमा सङ्घीय संसद, प्रदेशसभा, गाउँ/नगरसभाले कानुन बनाउन सक्ने,
    - अवशिष्ट अधिकार सङ्घको अधिकार हुने,
- राजस्व अधिकार
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो आर्थिक अधिकारको विषयमा नीति तथा कानुन बनाउने, निर्णय गर्ने, वाषिर्क बजेट बनाउने, योजना बनाउने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने,
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले आ-आफ्नो तहको बजेट बनाउने,
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो आर्थिक अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा कर लगाउन र ती स्रोतबाट राजस्व उठाउन सक्ने,
  - सङ्घले साझा सूचीका विषयमा र आर्थिक अधिकारका अन्य क्षेत्रमा प्रदेशलाई समेत लागू हुनेगरी आवश्यक नीति, मापदण्ड र कानुन बनाउन सक्ने,
  - सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा देहायबमोजिम राजस्व अधिकार हुने व्यवस्था छ :
    - सङ्घको राजस्व अधिकार
      - भन्सार, अन्तःशुल्क, मूल्यअभिवृद्धि कर, संस्थागत आयकर, व्यक्तिगत आयकर, पारिश्रमिक कर, राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवाशुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना
      - प्रदेशको राजस्व अधिकार
        - घर-जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन, कृषि आयमा कर, सेवाशुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना
        - स्थानीय तहको राजस्व अधिकार
          - सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर-जग्गा रजिष्ट्रेसन शुल्क, सवारीसाधन कर, सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटन शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्ड जरिवाना, मनोरञ्जन कर, मालपोत सङ्कलन,
          - अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण
            - यसअन्तर्गत राजस्व स्रोतको बाँडफाँड र अनुदान पर्छन्। जुन निम्न व्यवस्था छ :
              - राजस्व स्रोतको बाँडफाँड
              - मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट प्राप्त अन्तःशुल्क रकम ७० प्रतिशत नेपाल सरकार, १५ प्रतिशत प्रदेश र १५ प्रतिशत स्थानीय तहमा बाँडफाँड हुने,
              - अनुदान वितरण
                - नेपाल सरकारले प्रदेश र स्थानीय तहलाई निम्नअनुदान वितरण गर्ने :
                  - वित्तीय समानिकरण अनुदान
                  - ससर्त अनुदान
                  - सम्पूरक अनुदान
                  - विशेष अनुदान
                  - आन्तरिक ऋण
                - नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमाभित्र रही आन्तरिक ऋण लिन सक्ने तर प्रदेश र स्थानीय तहले आन्तरिक ऋण लिनु अघि नेपाल सरकारको सहमति लिनुपर्ने,
                - प्राकृतिक स्रोतको परिचालन
                - प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी (विद्युत्, वन, खानी, पर्वतारोहण, पानी तथा अन्य) नेपाल सरकार ५० प्रतिशत, सम्बन्धित प्रदेश २५ प्रतिशत र सम्बन्धित स्थानीय तह २५ प्रतिशत बाँडफाँड हुने,
      - नेपालको निजामती सेवाको बढुवा प्रणालीलाई पूर्वानुमानयोग्य बनाउने उपाय के-के हुन् ? लेख्नुहोस्।
        - कर्मचारीको दर, तलब सुविधा, प्रतिष्ठा तथा जिम्मेवारी बढ्ने कार्य बढुवा हो। यो कर्मचारीको उत्तरदायित्वको महत्त्वपूर्ण आधार हो। नेपालको निजामती सेवामा बढुवा प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न निजामती सेवा ऐन-२०४९ र नियमावली, २०५० लागू गरिएको छ। लोकसेवा आयोगको अध्यक्ष वा निजले तोकेको लोकसेवा आयोगको सदस्यको अध्यक्षतामा बढुवा समितिको गठन गरिएको छ। सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको पनि बढुवा कार्यमा महत्त्वपूर्ण भूमिका राखिएको छ र पनि नेपालको निजामती सेवाको बढुवा प्रणाली पूर्वानुमानयोग्य हुन सकेको छैन, यसका लागि निम्नउपाय अवलम्बन गर्नुपर्छ :
          - ज्येष्ठता पद्धति लागू गर्ने, यसबाट ज्येष्ठ कर्मचारीको सबैभन्दा पहिले बढुवा हुने,
          - व्याच बढुवा पद्धति अवलम्बन गर्ने, पहिलो व्याच पहिले बढुवा हुने, त्यसपछि क्रमशः अरू व्याचको पालो आउने,
          - सबै सेवा समूहमा एकैरूपता हुनेगरी दरबन्दी अनुपात १ : ३ बनाउने, यसबाट सबै कर्मचारीको बढुवामा समानता आउने,
          - एकीकृत निजामती सेवा प्रणाली लागू गरी निजामती सेवामा तहगत प्रणाली अवलम्बन गर्ने,
          - शाखा अधिकृतमा खुला प्रवेश गरेपछि त्योभन्दा माथिका सबै पदमा बढुवा पद्धति लागू गर्ने,
          - वर्षमा कम्तीमा दुईपटक बढुवा विज्ञापन व्यवस्था गर्ने,
          - प्रत्येक कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गर्ने, कार्यसम्पादनको वैज्ञानिक सूचक विकास गरी सोही सूचकका आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने प्रणाली विकास गर्ने,
          - कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन प्रणालीमा हाकिम, सेवाग्राही, मातहतका सहयोगी कर्मचारी, समान प्रतिस्पर्धी तथा कर्मचारी स्वयम् आफैंबाट समेत मूल्याङ्कन गराउने व्यवस्था गर्ने, कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनलाई सकेसम्म वस्तुगत, वैज्ञानिक र पारदर्शी बनाउने,
      - नेपालको संविधानमा नागरिकका आधारभूत आवश्यकतासम्बन्धी के-कस्ता नीतिगत व्यवस्था छ ? उल्लेख गर्नुहोस्।
        - नेपालको संविधानको धारा ५१ (ज) मा नागरिकका आधारभूत आवश्यकतासम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था छ, जसलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :
          - शिक्षा
            - वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक एवम् जनमुखी शिक्षा,
            - सक्षम, प्रतिस्पर्धी, नैतिक एवम् राष्ट्रिय हितप्रति समर्पित जनशक्ति तयार,
            - शिक्षा क्षेत्रमा राज्यको लगानी अभिवृद्धि, यसमा भएको निजी क्षेत्रको लगानी नियमन र व्यवस्थापन गरी सेवामूलक बनाउने,
            - उच्च शिक्षा सहज, गुणस्तरीय र पहुँचयोग्य, क्रमशः निःशुल्क,
            - सामुदायिक सूचना केन्द्र स्थापना र प्रवर्द्धन,
            - पुस्तकालय स्थापना र प्रवर्द्धन,
          - स्वास्थ्य
            - स्वास्थ्य क्षेत्रमा राज्यको लगानी अभिवृद्धि, यसमा भएको निजी क्षेत्रको लगानी नियमन र व्यवस्थापन गरी सेवामूलक बनाउने,
            - जनस्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि,
            - स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीयता,
            - सबैको सहज, सुलभ र समान पहुँच,
            - परम्परागत चिकित्सा पद्धति आयुर्वेदिक, प्राकृतिक चिकित्सा र होमियोपथिकलगायत स्वास्थ्य पद्धतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन,
            - स्वास्थ्य अनुसन्धान,
            - स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्यकर्मीको सङ्ख्या वृद्धि,
            - क्षमता र आवश्यकताका आधारमा जनसङ्ख्या व्यवस्थापनका लागि परिवारनियोजनलाई प्रोत्साहित गर्ने,
            - मातृशिशु मृत्युदर घटाई औसत आयु बढाउने,
          - स्वास्थ्य बीमा
            - नागरिकको स्वास्थ्य बीमा,
            - स्वास्थ्य उपचारमा पहुँच,
          - कृषि
            - कृषि क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि,
          - खाद्य
            - खाद्य सम्पुष्टता,
            - जलवायु र माटो अनुकूलको खाद्यान उत्पादन,
            - खाद्यानको दिगो उत्पादन, आपूर्ति, सञ्चय, सुरक्षा, सुलभ तथा प्रभावकारी वितरण,
          - सरकारी दरु र सेवा
            - वस्तु तथा सेवामा नागरिकको समान पहुँच,
            - दुर्गम र पछाडि पारिएको क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता,
            - योजनाबद्ध आपूर्तिको व्यवस्था,
          - यातायात सुविधा
            - नागरिकको सरल, सहज र समान पहुँच,
            - यातायात क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि,
            - सार्वजनिक यातायातलाई प्रोत्साहन,
            - निजी यातायातको नियमन,
            - यातायात क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र अपाङ्गमैत्री,
            - वातावरण अनुकूल प्रविधिलाई प्राथमिकता,
            - बसोवास तथा बस्ती
              - अव्यवस्थित बसोवासलाई व्यवस्थापन,
              - योजनाबद्ध र व्यवस्थित बस्ती विकास,
      - नेपालमा विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीले के-कस्ता विषयमा वित्तीय उत्तरदायित्व वहन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ? उल्लेख गर्नुहोस्।
        - सरकारी वित्त व्यवस्थापनअन्तर्गत पर्ने आय र व्यय, बजेट, आयोजना व्यवस्थापन, आर्थिक कारोबारलगायतका कार्यमा जिम्मेवार बन्ने, जवाफ दिने, प्रतिवेदन गर्ने एवम् पारदर्शिता ल्याउने कार्य वित्तीय उत्तरदायित्व हो। यही वित्तीय उत्तरदायित्व वहन गर्ने आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन-२०७६ को दफा ५० ले विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीलाई देहायका विषयमा वित्तीय उत्तरदायित्व वहन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ :
          - बजेट प्रस्ताव गर्ने,
          - बजेट समर्पण गर्ने गराउने,
          - योजना छनोट गर्ने,
          - योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,
          - मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने,
          - सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण, व्यवस्थापन गर्ने गराउने,
          - यसैगरी, विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीबाट उपरोक्त वित्तीय उत्तरदायित्व वहन भए/नभएको सम्बन्धमा प्रधानमन्त्रीबाट निगरानी हुने व्यवस्था पनि उक्त ऐनले गरेको छ।